PEYZAJ MİMARLIĞINDA BİLİMSEL YAKLAŞIMLAR - 2024

Editörler

Nilüfer SEYİDOĞLU AKDENİZ

Murat ZENCİRKIRAN

LIVRE DE LYON

2024

Mimarlık Bilimleri

PEYZAJ MİMARLIĞINDA BİLİMSEL YAKLAŞIMLAR - 2024

Editörler

Nilüfer SEYİDOĞLU AKDENİZ

Murat ZENCİRKIRAN

LIVRE DE LYON

Lyon 2024

PEYZAJ MİMARLIĞINDA BİLİMSEL YAKLAŞIMLAR - 2024

Editörler

Nilüfer SEYİDOĞLU AKDENİZ

Murat ZENCİRKIRAN

LIVRE DE LYON

Lyon 2024

Peyzaj Mimarlığında Bilimsel Yaklaşımlar - 2024

Editors • Prof. Dr. Nilüfer SEYİDOĞLU AKDENİZ • Orcid: 0000-0001-6789-4473
Prof. Dr. Murat ZENCİRKIRAN • Orcid: 0000-0003-0051-8937

Cover Design • Motion Graphics
Book Layout • Motion Graphics
First Published • November 2024, Lyon

e-ISBN: 978-2-38236-746-9
DOI: 10.5281/zenodo.14024537

copyright © 2024 by Livre de Lyon
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior written permission from the Publisher.

Publisher • Livre de Lyon
Address • 37 rue marietton, 69009, Lyon France
website • http://www.livredelyon.com
e-mail • livredelyon@gmail.com

LIVRE DE LYON

ÖNSÖZ

Peyzaj Mimarlığı doğal ve kültürel kaynakları koruma ve yönetmeyi ilke edinen, çevre ve insan etkileşiminin ve ihtiyaçlarını anlayan bir meslek disiplinidir. Son yıllarda tüm Dünya'da doğal ekosistemi bozan küresel iklim değişikliği göz önüne alındığında, bu çerçevede ekolojik ve ekonomik önemde toplumsal refahı yükseltecek sürdürülebilir mekanlar yaratmak için Peyzaj Mimarlığının ne denli önemli olduğu açıkça görülmektedir. Bu bağlamda meslek disiplini içerisinde planlama, tasarım ve peyzaj bitkileri başta olmak üzere çok farklı konularda farklı yaklaşımlar kullanarak günümüz koşullarına uygun çözümler üreten ve aynı zamanda gelecek perspektifi ile sürdürülebilir mekanlar ve objeler geliştiren çalışmalar yürütülmektedir.

Bu noktadan hareketle birincisini 2023 yılında paydaşlarımız ile buluşturduğumuz "PEYZAJ MİMARLIĞINDA BİLİMSEL YAKLAŞIMLAR" isimli uluslararası kitap serimizin ikincisini ortak bir çalışmayla "PEYZAJ MİMARLIĞINDA BİLİMSEL YAKLAŞIMLAR - 2024" ismi ile yayın hayatına kazandırılarak bilgi paylaşımında sürdürülebilirliği devam ettirme sürecinde ülkemizin seçkin üniversitelerinde yer alan akademisyenlerin güncel konulara yenilikler getiren önemli çalışmalarına yer verilerek farklı bakış açıları ortaya konulmuştur.

Kitabın hazırlanması aşamasından, bölüm yazarlığı yaparak katkıda bulunan ve emeği geçen değerli akademisyenlerimize teşekkürlerimizi sunar, kitabımızın paydaşlarımıza ve konuya ilgi duyanlara faydalı olmasını dileriz.

Prof. Dr. Nilüfer SEYİDOĞLU AKDENİZ
Prof. Dr. Murat ZENCİRKIRAN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ I

BÖLÜM I. TÜRK BAHÇELERİNİN GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE EVRİMİ 1
Emirhan AKSU & Alper SAĞLIK

BÖLÜM II. ÜNİVERSİTE KAMPÜSLERİNDE AĞAÇLARIN ROLÜ: ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK, SOSYAL FAYDA VE EKONOMİK KAZANIMLAR 21
Gamze ALTUN & Murat ZENCİRKIRAN

BÖLÜM III. GELECEĞİN KENTSEL TASARIMINDA BLOCKCHAİN TEKNOLOJİSİNİN POTANSİYEL ROLÜ 45
Elif SAĞLIK & Fatma YETİŞİR & Merve TEMİZ TOPSAKAL

BÖLÜM IV. KENTSEL ERGONOMİ ÇERÇEVESİNDE ZİHİNSEL VE RUHSAL AÇIDAN ÖZEL GEREKSİNİMLİ KULLANICILARIN DEĞERLENDİRİLMESİ 59
Elvan ENDER ALTAY & Özgür Ekin VARDAR

BÖLÜM V. BİTKİSEL TASARIMDA FORM: AĞAÇLAR 83
Nilüfer SEYİDOĞLU AKDENİZ & Ş. Doğanay YENER

BÖLÜM VI. KÜRESEL YERİNDEN EDİLME POLİTİKALARI VE KENTLERİN KAPASİTESİ 101
Osman ZEYBEK

BÖLÜM VII. ÇANAKKALE ORMAN YANGINI ALANININ REHABİLİTASYON VE YANGINA DİRENÇLİLİK KAPSAMINDA İRDELENMESİ 113
Deniz ÇELİK & Füsun ERDURAN NEMUTLU

BÖLÜM VIII. SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTLEŞME VE YAVAŞ KENT HAREKETİNİN KESİŞİM NOKTASI: KENTSEL TASARIMA GENEL BİR BAKIŞ 131
Elif SAĞLIK & Umahan ALTINATA & Merve TEMİZ TOPSAKAL

BÖLÜM IX. KENTSEL HAVA KALİTESİ VE YEŞİL ALAN İLİŞKİSİ 151
Osman ZEYBEK

BÖLÜM X. BAZI AĞAÇLARIN SEMBOLİK ÇAĞRIŞIMLARI 171
Betül Hümeyra ÇELİK & Murat ZENCİRKIRAN

BÖLÜM VI

KÜRESEL YERİNDEN EDİLME POLİTİKALARI VE KENTLERİN KAPASİTESİ

Global Displacement Policies and Capacity of Cities

Osman ZEYBEK

(Araş. Gör. Dr.) Bursa Uludağ Üniversitesi
E-mail: osmanzeybek@uludag.edu.tr
ORCID: 0000-0002-2752-407X

1. Giriş

Göç, insanlığın dünya üzerindeki varlığının artışıyla birlikte, çeşitli nedenlere bağlı olarak gerçekleştirdiği önemli faaliyetlerden biridir. Toplumların bulundukları yerlerden ayrılarak başka bölgelere yerleşmeleri, tarihsel süreçte kayda değer bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (McNeil, 1984). Göçler, kimi zaman daha iyi yaşam koşullarına ulaşma isteğiyle, kimi zaman ise sosyal, siyasal baskılar, savaş ya da tehdit unsurları nedeniyle gerçekleşmiştir. Göç, "anlamlı bir uzaklık ve süre boyunca etki yaratacak şekilde gerçekleşen tüm yer değiştirme hareketleri" olarak tanımlanmıştır (Erder, 1986). Türk Dil Kurumu Sözlüğünde göç, "ekonomik, toplumsal ve siyasi nedenlerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye ya da bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme eylemi, taşınma, hicret, muhaceret" olarak ifade edilmektedir. Daha geniş bir tanıma göre göç, insanların daha iyi yaşam olanakları bulma umuduyla bulundukları yeri terk ederek başka bölgelere kalıcı veya geçici olarak yerleşmeleri anlamına gelmektedir (Aktel ve Kaygısız, 2018).

Göç, bir ülke ya da toplumdaki ekonomik, politik ve sosyo-kültürel yapı ile doğrudan ilişkili dinamik bir süreçtir. Göçün zaman-mekân ve neden-sonuç unsurlarıyla birlikte tanımlanması, ölçümlenmesi ve yapısına uygun çözüm önerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda göç, bireylerin ya da

ailelerin çeşitli nedenlerle gelecekteki yaşamlarının bir bölümünü ya da tamamını geçirmek üzere bir yerleşim biriminden başka bir yere yaptıkları coğrafi nitelikli yer değiştirme olayı olarak tanımlanabilir. Göç, temelinde bir yer değiştirme hareketi olmakla birlikte, mesafe, gerçekleştiği yerler, süreklilik ve nedenlerine göre farklı türlere ayrılabilir. Sürekli yerleşme amacı taşımayan kısa süreli yer değiştirmeler ve seyahatler göç kapsamına girmez. Göç, ulusal sınırlar içinde olabileceği gibi, uluslararası veya kıtalar arası da gerçekleşebilir. Bu bağlamda, sosyo-ekonomik açıdan göç, iç ve dış göç olarak ikiye ayrılır. Bir ülke sınırları içinde bireyin, bir yıldan kısa olmamak kaydıyla yaşadığı yeri değiştirmesi "iç göç" olarak adlandırılırken, bireyin ülke sınırlarının dışına, başka bir ülkeye yaşadığı yeri değiştirmek amacıyla gitmesi ise "dış göç" olarak nitelendirilir (Kırdar ve Saracoğlu, 2012).

Göç, tarihsel süreç boyunca dünyayı önemli ölçüde şekillendiren ve kentleşme eğilimlerini yönlendiren köklü bir olgu olarak kabul edilmektedir. Şehirler, tarihsel bağlamda, kültür, toplum ve politika alanlarında küresel nüfusların bir araya gelmesini yansıtan merkezler olarak ortaya çıkmıştır. Uluslararası göç, çevresel, ekonomik, sosyo-kültürel, politik-kurumsal, ulusüstü, güvenlik, insan gelişimi, demografik ve bireysel unsurlar gibi karmaşık faktörlerin etkileşiminden kaynaklanmakta olup, belirgin göç kalıpları ve koridorlarının oluşumuna yol açmaktadır (IOM, 2019; Migration Data Portal, 2021).

2020 yılında COVID-19 pandemisinin neden olduğu kesintiler ve sonraki yıllarda ortaya çıkan kalıcı etkilerden önce, uluslararası göç eğilimlerinin son elli yıldır istikrarlı bir artış gösterdiği gözlemlenmiştir. 2021 yılında, tahmini olarak 281 milyon kişinin (dünya nüfusunun %3,6'sı) doğdukları ülkeden farklı bir ülkede ikamet ettiği bildirilmiştir (UN DESA, 2020). Bu sayı, önceki on yıllara kıyasla kayda değer bir artış olarak nitelendirilmiştir. 1990'a kıyasla 2020 yılında 128 milyon ek uluslararası göçmenin olduğu belirtilmiş, bu rakamın 1970'teki sayının üç katı olduğu ifade edilmiştir (IOM, 2021). 2022 yılı sonunda ise 35,3 milyon mülteci (dış göç) ve 62,5 milyon iç göç (ülke içi göç) gerçekleştirmiş kişi olmak üzere toplam 108,4 milyon kişinin savaş, yoksulluk, hastalık, iklim değişikliği ve benzeri nedenler ile zorla yerinden edildiği rapor edilmiştir (UNCHR, 2022).

Bununla birlikte, mültecilerin ve iç göç gerçekleştirenlerin çoğunluğunun tarihsel olarak insani kamplarda yaşadığı yönündeki duruma önemli bir değişiklik eklenmiştir. Artık şehirler, dünyadaki zorla yerinden edilmiş kişilerin birincil varış noktası olarak öne çıkmakta, mültecilerin %60›ından fazlasının ve iç göç gerçekleştiren insanların yaklaşık yarısının kentsel alanlarda yaşadığı

bildirilmektedir (Center for Global Development, 2021). Şekil 1'de Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR – United Nations High Commissioner for Refugees) dünyadaki toplam mülteci, sığınmacı, farklı nedenlerle iç veya dış göçe zorlanan kişilere ilişkin 1951 – 2022 yılları arasına ait elde edilebilen sayısal verileri görülmektedir.

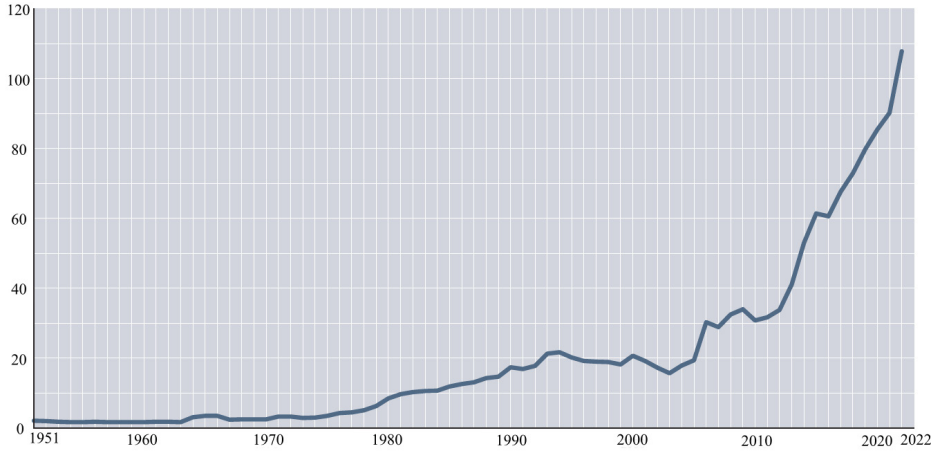

Şekil 1. Mülteci, sığınmacı, iç göç ve diğer nedenlerle yerinden edilmiş kişiler (milyon) (UNHCR, 2023).

2. Kentsel Bağlamda Zorunlu Göç ve Yer Değiştirme

2023 itibarıyla, kentsel alanların küresel nüfusun %55'ine ev sahipliği yaptığı ve bu oranın 2050 yılına kadar %68'e ulaşmasının öngörüldüğü belirtilmektedir. Bu geçişin, kırsal yaşamdan kentsel yaşama yönelimi ve dünya nüfusunda genel bir artışı işaret ettiği vurgulanmaktadır (UN DESA, 2019). Küresel kentsel genişlemenin yaklaşık %90'ının Afrika, Orta Doğu ve Asya'daki gelişmekte olan ülkelerde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Bu değişimin, bu bölgelerdeki göçmen işçilere sunulan ekonomik fırsatların artan çeşitliliğini yansıttığı ve hedef ülkelerin yüksek vasıflı göçmenleri çekme konusunda artan bir rekabetle karşı karşıya kalabileceği öne sürülmektedir (UN DESA, 2020). Özellikle 2021 yılında, Avrupa ve Asya'nın sırasıyla yaklaşık 87 ve 86 milyon uluslararası göçmene ev sahipliği yaptığı ve bu rakamların küresel uluslararası göçmen nüfusunun yarısından fazlasını oluşturduğu ifade edilmektedir (McAuliffe and Triandafyllidou, 2021). Çoğu bölgede en önemli göç koridorlarının, gelişmekte olan ülkelerden daha büyük ekonomilere doğru gerçekleşen göçleri içerdiği ve bunun da bölgeler arası göçle sonuçlandığı belirtilmektedir (UN DESA, 2020).

Daha önce belirtildiği üzere, yerinden edilmiş kişilerin önemli bir kısmının, geçici veya uzun vadeli bir çözüm olarak kentsel alanlara yerleşmeyi tercih ettiği gözlemlenmektedir. Bu tercih, genellikle kentsel ortamlarda daha kolay erişilebilen ek ekonomik fırsatlar, sağlık hizmetleri, eğitim ve diğer temel hizmetlerden kaynaklanmaktadır. Ancak, kentsel alanlara yerleşen yerinden edilmiş nüfuslar, yetersiz destek sistemleri, yerel ve ulusal düzeyde misafirperver olmayan politikalar, yüksek işsizlik oranları, yoksulluk, güvenlik ve emniyet sorunları, sağlık riskleri, gıda ve barınma güvensizliği ile çevresel tehlikeler gibi ciddi zorluklar ve savunmasızlıklarla karşı karşıya kalmaktadır. Göç eğilimleri, bazı yerinden edilmiş kişilerin kökenlerine geri dönmek istediğini, ancak çoğunun süregelen çatışma, şiddet ve iklimle ilgili felaketler nedeniyle bunu gerçekleştiremediğini göstermektedir. Ayrıca, UNHCR, 2022 yılında, evlerine dönmeyi başaran her bir kişi için aynı zaman diliminde 22 kişinin mülteci statüsüne geçtiğini tahmin etmekte ve bu durum, yerinden edilme oranlarının artışını yansıtmaktadır (UNCHR, 2022).

Kentsel alanlarda yaşayan göçmen ve mülteci sayısındaki artışa rağmen, mültecilerin önemli bir kısmının hala yıllarca kamplarda kaldığı gözlemlenmektedir. Bu kamplar, başlangıçta acil müdahale amacıyla geçici insani çözümler olarak tasarlanmış olmasına rağmen, genellikle savunmasız ve düşmanca ortamlarda konumlanmakta; mültecilerin kendi kendine yetebilme potansiyelini sınırlamakta, ev sahibi topluluklarla çatışma riskini artırmakta, güvenlik endişeleri nedeniyle daha fazla yerinden edilme olasılığını yükseltmekte ve kırılgan ekosistemleri sömürü ve bozulmaya maruz bırakmaktadır. Bu faktörler ve uluslararası yerinden edilmenin geniş ölçeği ile uzun süreli doğası göz önüne alındığında, kamp modeli, yerinden edilmiş nüfusların ihtiyaçlarını karşılamada giderek daha yetersiz hale gelmektedir (UN-Habitat, 2021).

Kamp modelinden ve kentsel göç tepkilerinden elde edilen deneyimler, yerinden edilme ve göç sorunlarına yönelik proaktif ve kapsamlı kentsel yaklaşımların kritik önemini vurgulamaktadır. Kapsayıcı entegrasyon stratejileri olmaksızın, kentsel alanlara gerçekleşen düzensiz, plansız ve öngörülemeyen göç, konut ve işgücü piyasaları, doğal kaynaklar, eğitim sistemleri, sağlık altyapısı, ulaşım, kamusal alanlar ve diğer temel hizmetler üzerinde artan baskılar yaratabilir. Bu durum, genellikle gecekondu mahallelerinin ve gayri resmi yerleşimlerin büyümesine yol açarak insan ve çevre sağlığı, güvenliği ve refahını tehdit eden unsurlar doğurabilmektedir. Şehirler ve yerel yönetimler, ulusal hükümetler, insani aktörler ve vatandaşlarla iş birliği içinde, göçmenleri, mültecileri ve yerinden edilmiş kişileri kabul etme sürecinde mevcut kentsel sistemler, temel hizmetler, ürün piyasaları ve sosyal ağları göz önünde

bulundurarak insan haklarının korunması, kapsayıcılık ve sosyal uyumun sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır (IIED, JIPS, UN-Habitat, 2020; UN-Habitat, 2021). Kentsel yerinden edilmenin küresel ve yerel etkileri hem insani hem de kalkınma uygulayıcıları ile akademisyenler tarafından dikkate alınmaya devam etmektedir. Kentsel bağlamlarda yerinden edilmeye ilişkin küresel perspektiflerin gelişmesi, göçmenlerin aktif kent vatandaşları ve hak sahipleri olarak kentsel sosyal ve ekonomik yapılara olumlu ve anlamlı katkılar sağlamalarına zemin hazırlamaktadır. Bu bağlamda, göçmenler ve yerinden edilmiş kişiler için güvenli ve kapsayıcı ortamlar oluşturmak amacıyla, entegrasyon ve toplum odaklı yaklaşımların benimsenmesi ve kurumlardan, yerel yönetimlerden, hizmet sağlayıcılardan ve toplumdan destek alınması esastır.

3. Küresel Yerinden Edilme Politikası Yönlendirmeleri ve Çerçeveleri

Son birkaç on yılda, insani yardım ve kalkınma uygulayıcılarının göç ve yerinden edilmeye verdikleri yanıtlarda önemli bir değişim gözlemlenmiştir. Şehir planlamacıları ve belediye yönetimleri, özellikle kentsel ortamlarda karşılaşılan karmaşık zorluklarla başa çıkma sürecinde entegrasyonun önemini giderek daha fazla vurgulamaktadır. Bu değişim, göçmenler, mülteciler ve iç göç gerçekleştirmiş kişiler ile ilgili küresel politika çerçevelerinin ve eğilimlerin son on yılda geçirdiği dönüşümde açıkça görülmektedir. Söz konusu politika çerçeveleri, Birleşmiş Milletlerin sürdürülebilir kentleşmeye yönelik taahhütleri ve kalkınma hedefleriyle daha yakından uyumlu olacak şekilde evrim geçirmiştir. Bu bölümde, bu gelişen politika çerçevelerine kısaca değinilecek, tarihsel ve çağdaş bağlamlar ile bu alandaki son gelişmeler incelenecektir (Aced, 2016).

2005 yılı öncesinde, insani müdahaleler Birleşmiş Milletler, Kızılhaç/Kızılay hareketi ve diğer sivil toplum kuruluşları olmak üzere temel olarak üç ana ağ üzerinden organize edilmiştir. Ancak bu parçalı yaklaşım, paydaşlar arasında koordinasyon eksikliği, hazırlık yetersizlikleri, hesap verebilirlik sorunları ve insan kaynakları yönetimi ile sektöre özgü uzmanlık alanlarındaki boşluklar gibi bir dizi eksikliği ortaya çıkarmıştır. Bu zorluklara yanıt olarak, insani yardım kuruluşları ve bağışçılar, tutarlılığı artırmayı amaçlayan bir reform süreci başlatmıştır. Bu reform, 2005 yılında tanıtılan 'kümeleme yaklaşımı' ile sonuçlanmıştır. Bu yaklaşım, insani müdahaleleri tematik kümeler halinde organize ederek sektörel siloları yıkmayı ve kapasite boşluklarını doldurmayı amaçlamıştır (UN, 2005; IACS, 2010; Sphere Association, 2018; IOM, 2020).

2005'ten bu yana, birden fazla aktörün yer aldığı insani acil durumlar, Sphere El Kitabı gibi kurumlar arası standartlara ve yönergelere uyulması

beklenen bu kümeleme sistemi aracılığıyla yönetilmektedir. Bu sistem, müdahalelerin tekrarlanmasını ve çakışmasını önleyerek verimsizliklerin ve kaynak israfının azaltılmasını hedeflemektedir (UN, 2005; IACS, 2010; Sphere Association, 2018; IOM, 2020). Şekil 2'de bu kümelenme sisteminin nasıl çalıştığı görselleştirilmiştir.

Son yıllarda, yerel otoritelerin kritik rolü ve kentsel ortamlarda ihtiyaç duyulan entegre çözümlerin karmaşıklığı göz önüne alındığında, kentsel yerinden edilmenin getirdiği zorluklar daha belirgin hale gelmiştir. Mevcut yaklaşımlar, özellikle insani krizlerden sonra sürdürülebilir kalkınmaya geçişin yavaş olması nedeniyle, bu zorlukları yeterince ele alamamaktadır. İnsani yardım kuruluşları, genellikle bağışçılardan sağlanan kısa vadeli fonlar ve sınırlı proje uygulama takvimleri ile kısıtlandığı için, acil müdahaleler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ancak, bu kısa vadeli müdahalelerden orta ve uzun vadeli kalkınma programlarına geçiş sıklıkla gecikmekte ve bu da acil durum müdahalelerinde yapılan yatırımların sürdürülebilir sonuçlara dönüşmesini engellemektedir (UN-Habitat, 2020).

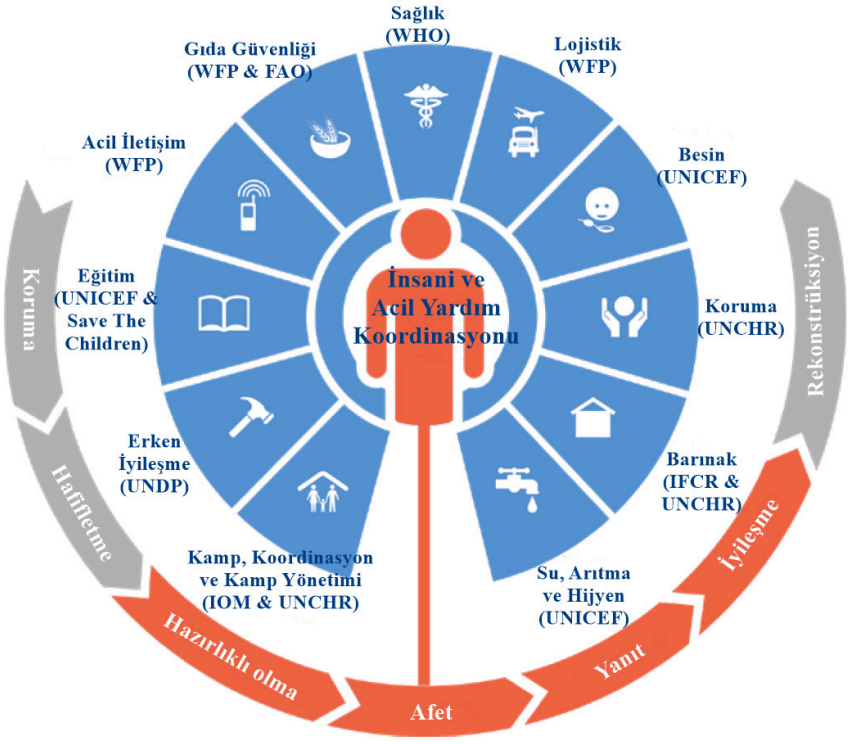

Şekil 2. Kümelenme sistemi yanıt süreci, temalar ve aktörler (Schell, 2018; USWG, 2020; UN-Habitat, 2020).

Bu dengesizliği gidermek amacıyla, UN-Habitat, UNHCR, IOM ve UNDP gibi Birleşmiş Milletler kuruluşları, mülteci yerleşimlerini ve kentsel genişlemeleri planlama, sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etme ve mülteci ve iç göçmen kamplarını iyi planlanmış, entegre ve kapsayıcı yerleşimlere dönüştürme yönünde çalışmalar yürütmektedir. UNHCR gibi kuruluşlarla iş birliği yaparak, UN-Habitat, insani ve mekânsal planlama yaklaşımlarını kanıta dayalı çok sektörlü bir perspektifle ilerletmektedir. Bu süreçte, insani ve kalkınma sektörleri arasındaki iş birliği ve koordinasyon güçlendirilmekte, odak noktası uzun vadeli sürdürülebilirliğe kaydırılmaktadır (UN Habitat, 2020).

Kentsel alanlarda insani ve kalkınma yardımlarını uyumlu hale getirme gereksinimi giderek daha fazla kabul görmektedir. 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi, Paris Anlaşması ve Yeni Kentsel Gündem gibi küresel kalkınma inisiyatifleri, kriz temelli insani eylemlere kıyasla daha uzun vadeli taahhütler gerektirmektedir (Van Den Berg, 2018). İnsani müdahaleler, korunma öncelikli 'endişe duyulan kişiler'e (PoC – people of Concern) yönelik acil hizmetler sunarken, kalkınma sektörü, uzun vadeli sürdürülebilir kalkınma için yerel ve ulusal hükümetlerle iş birliği yaparak bu kapasiteyi oluşturmaya çalışmaktadır.

İnsani yardım aktörleri, yerel yönetimlerin ve çok paydaşlı kentsel bağlamların önemini giderek daha fazla takdir etmektedir. Yerel yönetimlerin kapasitelerini artırmak, standartları uygulamak ve yerelleştirilmiş yönergelerle insani ortaklara olan bağımlılığı azaltmak, bu süreçte kritik bir rol oynamaktadır. Bunun yanı sıra, küresel söylem ile yerel yanıtlar arasındaki boşluğu kapatmak, kentsel yerinden edilme için ilerici çözümler geliştirmede önemli bir adım olarak görülmektedir. BM›nin sistem genelinde, üçlü gezegen krizi (iklim değişikliği, kirlilik ve biyolojik çeşitlilik kaybı) gibi faktörlerin kentleşme ve sürdürülemez kalkınma ile nasıl kesiştiği de dikkate alınarak, bu süreçler değerlendirilmektedir.

BM'nin 2016 Dünya İnsani Zirvesi'nde tanıttığı 'Yeni Çalışma Biçimi' (NWOW – New Way of Working), insani ve kalkınma sektörleri arasındaki boşluğu kapatarak, daha verimli ve sürdürülebilir kaynak tahsisini teşvik eden bütünsel bir yaklaşıma odaklanmıştır. Aynı yıl başlatılan 'Büyük Pazarlık' girişimi ise insani yardım fonlarının etkinliğini artırmak amacıyla bağışçılar ve aktörler arasında daha yakın iş birliği sağlamayı hedeflemiştir (UN OCHA, 2017). 2016'da BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen Mülteciler ve Göçmenler için New York Deklarasyonu, 2018'de Güvenli, Düzenli ve Düzenli Göç için Küresel Sözleşme (GCM – Global Compact for Safe, Orderly, and Regular Migration) ve Mülteciler için Küresel Sözleşme (GCR – Global Compact on Refugees) ile somutlaşan küresel taahhütlere zemin hazırlamıştır (UN, 2016).

Bu küresel politika çerçevelerine uygun olarak, UN-Habitat ve ortakları, göç ve yerinden edilmenin kentsel planlama ve sürdürülebilir kalkınma çalışmalarına entegre edilmesi için savunuculuk yapmaya devam etmektedir. Bu süreç hem yerinden edilmiş hem de ev sahibi nüfuslar için faydalar sağlayarak sosyal ve ekonomik entegrasyonu desteklemeyi amaçlamaktadır.

Gelişen küresel politika çerçeveleri, göç ve yerinden edilme zorluklarını ele almada sürdürülebilir kentleşmenin, kentsel planlamanın ve stratejik tasarım müdahalelerinin hayati rolünü vurgulamaktadır. BM-Habitat ve ortakları, göç ve yerinden edilmenin kentsel ve bölgesel planlamaya entegre edilmesi için savunuculuk yapmaya, yerinden edilmiş ve ev sahibi toplulukların haklarını korumak ve çıkarlarını desteklemek, farklı topluluklar arasındaki sosyal gerginlikleri azaltmak ve BM'nin "kimseyi geride bırakmama" taahhüdü doğrultusunda kültürel ve ekonomik entegrasyonu kolaylaştırmak ve Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemini ilerletmek için kritik bir araç olarak kapsamlı planlamayı teşvik etmeye devam edecektir.

4. Sonuç

Sonuç olarak, küresel yerinden edilme politikaları ve kentlerin kapasitesi arasındaki ilişki, hem yerinden edilmiş bireylerin hem de ev sahibi toplulukların sürdürülebilirliğini sağlamak için kritik bir alan olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışma, zorunlu göçün kentsel bağlamda nasıl şekillendiğini ve bu süreçte karşılaşılan zorlukların, özellikle de yetersiz destek sistemleri ve misafirperver politikaların önemini ortaya koymuştur. Küresel politikaların, göç ve yerinden edilme ile ilgili sorunları ele almadaki rolü, sürdürülebilir kentleşmenin ve stratejik planlamanın gerekliliğini vurgulamaktadır. BM-Habitat ve diğer kuruluşların, yerinden edilmiş bireylerin haklarını korumak ve toplumsal entegrasyonu sağlamak adına yaptığı çalışmalar, bu bağlamda hayati bir öneme sahiptir. Gelecek dönemde, bu politikaların etkili bir şekilde uygulanması için daha fazla işbirliği, kaynak tahsisi ve yerel düzeyde katılımcı yaklaşımların benimsenmesi gerekmektedir. Sadece politikaların değil, bu politikaların uygulanmasında yer alan tüm paydaşların işbirliği, sosyal uyum ve ekonomik fırsatlar açısından daha adil ve sürdürülebilir kentler yaratma yolunda önemli bir adım olacaktır.

Kaynaklar

Aced, M. (2016). Urban Citizenship – Zugehörigkeit umdenken. Ideologien Der Ungleichwertigkeit, 42, 242 (translated from German). https://

www.academia.edu/24956507/Urban_Citizenship_ Zugeh%C3%B 6rigkeit_ umdenken/. (Erişim Tarihi: 05.09.2024).

Aktel, M., Kaygısız, Ü. (2018). Türkiye'de göç yönetimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23 (2): 579 – 604.

Center for Global Development (2021). Anneleen Vos and Helen Dempster. Most Refugees Live in Cities, Not Camps. Our Response Needs to Shift. 28 October 2021. Web Sitesi: https://www.cgdev.org/ blog/most-refugees-live-cities-notcamps-our-response-needs-shift/. (Erişim Tarihi: 12.09.2024).

Erder, S. (1986). *Refah toplumunda getto ve Türkler*. Teknografik Matbaacılık, İstanbul.

IACS (2010). Framework on Durable Solutions for Internally Displaced Persons. https://interagencystandingcommittee.org/system/ files/202103/ IASC%20Framework%20on%20Durable%20Solutions%20for%20 Internally%20Displaced%20Persons%2C%20April%202010.pdf. (Erişim Tarihi: 10.10.2024).

IIED, JIPS, UN-Habitat (2020). Submission to the UN Secretary-General's High-Level Panel on Internal Displacement, 'IDPs in Towns and Cities – Working with the Realities of Internal Displacement in an Urban World. https://www.un.org/internal-displacement-panel/sites/www.un.org. internal-displacement-panel/files/published_iied_jips_unh_submission. pdf. (Erişim Tarihi: 09.09.2024).

IOM (2019). Glossary on Migration. https://publications.iom.int/ system/ files/pdf/iml_34_glossary.pdf. (Erişim Tarihi: 10.09.2024).

IOM (2020). Mixed Migration Review. https://mixedmigration. org/ wp-content/uploads/2020/11/Mixed-MMigration-Review-2020.pdf. (Erişim Tarihi: 10.09.2024).

IOM (2021). World Migration Report 2022. https://worldmigrationreport. iom.int/. (Erişim Tarihi: 11.09.2024).

Kırdar, M. G. ve Şirin Saraçoğlu, G. (2012). İç Göç, Bölgesel Yakınsama Sorunu ve Ekonomik Büyüme: Türkiye Örneği. *Ekonomik Büyümenin Dinamikleri ve İstihdam: Kaynaklar ve Etkiler.* Türkiye Ekonomi Kurumu.

McAuliffe, M., Triandafyllidou, A. (2021). World Migration Report 2022. International Organization for Migration (IOM), Geneva. https:// worldmigrationreport. iom. int/wmr-2022-interactive/. (Erişim Tarihi: 08.09.2024).

McNeil, W. H. (1984). Human migration in historical perspective. *Population and Development Review*, 10 (1): 1 – 18.

Migration Data Portal (2021). Migration Drivers. Web Sitesi: https://www.migrationdataportal.org/themes/migration-drivers/. (Erişim Tarihi: 10.09.2024).

Schell, J. (2018). Settlements Terminology Paper. Settlements Approaches in Urban Areas Working Group. Global Shelter Cluster. https://sheltercluster.org/settlements-approaches-urban-areas-working-group/documents/settlements-terminology-paper-0/ (Erişim Tarihi: 10.08. 2024).

Sphere Association (2018). Sphere Handbook. Web Sitesi: https://spherestandards.org/handbook-2018/ (Erişim Tarihi: 01.09.2024).

UN (2005). Humanitarian Response Review: An independent report commissioned by the United Nations Emergency Relief Coordinator and Under-Secretary-General for Humanitarian Affairs (OCHA). https://interagencystandingcommittee.org/system/files/legacy_files/Humanitarian%20Response%20Review%202005.pdf. (Erişim Tarihi: 04.09. 2024.)

UN (2016). New York Decleration for Refugees and Migrants. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.un.

org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_71_1.pdf. (Erişim Tarihi: 11.09.2024).

UN DESA (2019). United Nations, Department of Economic and SocialAffairs, Population Division (2019). World Urbanization Prospects: The 2018 Revision (ST/ESA/SER.A/420). New York: United Nations. https://population.un.org/wup/Publications/Files/WUP2018Report.pdf. (Erişim Tarihi: 09.09.2024).

UN DESA (2020). United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division International Migration Highlights (ST/ESA/SER.A/452). New York: United Nations. https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/undesa_pd_2020_international_migration_highlights.pdf. (Erişim Tarihi: 11.09.2024).

UN OCHA (2017). A new way of working. Web Sitesi: https://www.unocha.org/sites/unocha/files/NWOW%20 Booklet%20low

%20res.002_0.pdf. (Erişim Tarihi: 03.09.2024).

UN-Habitat (2020). Urban Planning Responses in Post-Crisis Contexts. https://unhabitat.org/urban-planningresponses-in-post-crisis-contexts/. (Erişim Tarihi: 01.09.2024).

UN-Habitat (2021). Local Inclusion of Migrants and Refugees – A Gateway to existing ideas, resources and capacities for cities across the world. https://unhabitat.org/localinclusion-of-migrants-and-refugees-a-gateway-to-existing-ideasresources-and-capacities-for/. (Erişim Tarihi: 10.10.2024).

UNCHR (2022). Global Trends: Forced Displacement in 2022. https://www.unhcr.org/globaltrends-report-2022/. (Erişim Tarihi: 11.09.2024).

USWG (2020). Urban Settlements Working Group: Settlements Approach Guidance Note: Where Boundaries and Action Merge. https://www.interaction.org/blog/the-settlementsapproach-guidance-note/. (Erişim Tarihi: 22.08.2024).

Van Den Berg, M. (2018). The Humanitarian Development Peacebuilding Nexus and the need for an area based urban planning approach. Paper submitted to the Graduate Institute Geneva. May 2018, pp. 9.